

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
T.a.v. de heer ir. E.D. Wiebes
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

BETREFT Procesbrief Klimaatakkoord

DEN HAAG 5 oktober 2018

ONS KENMERK 18.34838

BIJLAGE(N)

Geachte heer Wiebes,

Op uitnodiging van het kabinet hebben dit voorjaar meer dan 100 organisaties met elkaar verkend wat er nodig is om gezamenlijk de uitstoot van broeikasgassen in Nederland met tenminste 49% te verminderen in 2030 ten opzichte van 1990. Deze besprekingen tussen Rijk, mede-overheden, maatschappelijke organisaties, vakbonden en het bedrijfsleven vonden plaats aan vijf sectortafels: gebouwde omgeving, industrie, landbouw en landgebruik, mobiliteit en elektriciteit. Veel aandacht is daarnaast besteed aan de cross-sectorale voorwaarden die nodig zijn om de transitie te laten slagen, bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsmarkt en scholing en voor wat betreft de ruimtelijke inpassing. Ook zijn bijeenkomsten georganiseerd om vragen en ideeën van burgers in het proces mee te kunnen nemen. Het resultaat heb ik u op 10 juli jl. overhandigd in de vorm van het Voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord (VHKA).

Analyse en appreciatie

Gedurende de zomer hebben de planbureaus op mijn verzoek beoordeeld of de voorgestelde hoofdlijnen in 2030 tenminste de beoogde 49% reductie ten opzichte van 1990 binnen bereik brengen. Op 28 september heb ik u de analyse van de planbureaus aangeboden. Deze analyse laat zien dat de voorstellen voldoende potentieel bieden om een reductie van tenminste 49% te realiseren. Het instrumentarium om dat potentieel te realiseren - normering, heffingen, subsidies, wetswijzigingen, bindende afspraken en keuzes in de rijksbegroting - moet echter nog door partijen worden uitgewerkt. Ik heb het kabinet gevraagd in zijn appreciatie van het VHKA richting te geven aan de keuzes die gemaakt moeten worden.

Nu de appreciatie van het kabinet beschikbaar is, zullen de tafelvoorzitters en deelnemers zich beraden op de wijze waarop de richting en de financiële ruimte die het kabinet heeft gegeven zal worden benut bij de uitwerking van de hoofdlijnen. Vooruitlopend daarop beschrijf ik in deze brief het proces waarin partijen in de tweede helft van het jaar verder zullen werken aan een definitief Klimaatakkoord. Daarbij wordt gebruikt gemaakt van de adviezen van de planbureaus. Beoogd eindresultaat is een

samenhangend Klimaatakkoord met vijf sectorale pijlers. Er is geen sprake van sectorakkoorden.

Selectie van onderwerpen

In het Klimaatberaad, het overleg van voorzitters van de sectortafels, zijn in nauw overleg met de betrokken departementen 29 onderwerpen geïdentificeerd die moeten worden uitgewerkt om tot een Klimaatakkoord te kunnen komen dat het gestelde doel realiseert. In de bijlage treft u een overzicht van deze onderwerpen.

De onderwerpen worden in beginsel uitgewerkt door de partijen die een actieve rol spelen in de uitvoering ervan. Afhankelijk van het onderwerp gebeurt dit in een sectorale werkgroep of in een cross-sectoraal verband waarin twee of meer sectortafels samenwerken. Het primaat van de onderhandelingen ligt bij de sectortafels. In het Klimaatberaad zorgen de tafelvoorzitters voor een goede onderlinge afstemming. Het Klimaatberaad ziet toe op een goede voortgang van alle sectorale en cross-sectorale werkgroepen en bewaakt de onderlinge samenhang. Het Klimaatberaad toetst daarbij of met de voorlopige afspraken wordt voldaan aan de opdracht binnen het kader van de kabinetsappreciatie. Bovendien worden de voorlopige afspraken door het Klimaatberaad beoordeeld op consistentie, doorrekenbaarheid, doeltreffendheid en uitvoerbaarheid. Hiertoe laat het Klimaatberaad zich ondersteunen door experts van de planbureaus en van het Rijk. Na deze toetsing en beoordeling stelt het Klimaatberaad de voorlopige afspraken vast, ter verzending aan de planbureaus voor doorrekening.

Concrete afspraken

Partijen werken aan een Klimaatakkoord met concrete afspraken. Dit betekent dat ze in ieder geval moeten beschrijven:

- Welke (technische) maatregelen worden ontwikkeld en toegepast en op welke termijn deze emissiereductie opleveren;
- Welke (beleidsmatige) instrumenten partijen inzetten voor deze maatregelen;
- Welke wet- en regelgeving nodig is voor dan wel belemmert bij het realiseren van de afspraken;
- Welke financiering (publiek, privaat, gemengd) beschikbaar wordt gesteld;
- Welke partijen zich committeren aan de uitvoering, met specificatie van ieders afzonderlijke bijdrage en de onderlinge rolverdeling;
- Een planning en een omschrijving van het mechanisme waarmee partijen onderling borgen dat gemaakte afspraken worden nagekomen.

Doorsnijdende onderwerpen

Een aantal onderwerpen raakt alle sectoren. Voor twee van deze onderwerpen, biomassa en ruimte, ligt het initiatief voor uitwerking bij het Rijk. Cross-sectorale werkgroepen - onder meerdere sectortafels - zijn ingesteld om de onderwerpen waterstof, vraag en aanbod duurzame warmte, en power-to-heat uit te werken. Verder heeft het Klimaatberaad naast de bestaande taakgroepen Arbeidsmarkt en scholing en Financiering een derde cross-sectorale taakgroep ingesteld. Deze taakgroep Innovatie bereidt de integrale kennis- en innovatieagenda van het Klimaatakkoord voor. De drie taakgroepen zullen in nauwe afstemming met de vijf sectoren opereren.

Het Klimaatakkoord

Beoogd resultaat van alle acties en besprekingen is een concept Klimaatakkoord met concreet uitgewerkte afspraken tussen Rijk, mede-overheden, maatschappelijke organisaties, vakbonden en het bedrijfsleven. Dit resultaat wordt vervolgens door de

planbureaus beoordeeld op doelbereik, budgettaire effecten voor de overheid, kostenefficiëntie en lasten- en inkomenseffecten. Ook vindt door partijen nog een achterbanraadpleging plaats en wordt besluitvorming door het kabinet voorbereid. Uiteindelijk besluiten Rijk en partijen over hun definitieve commitment aan de doelen en afspraken van het Klimaatakkoord.

Als voorzitter van het Klimaatberaad zal ik u in november een voorstel voor governance en borging van het Klimaatakkoord voorleggen. Uitgangspunt is dat de governance past binnen de kaders die de Klimaatwet stelt. Aansluiting wordt gezocht met wat in het voorstel voor een Klimaatwet wordt geregeld over monitoring, evaluatie en bijstelling van het klimaatbeleid. Ook zal rekening worden gehouden met de Europese beleidscyclus.

De komende maanden zullen partijen verder werken aan een definitief Klimaatakkoord. Bepalend daarbij zijn de analyse van de planbureaus, de kabinetsappreciatie van het VHKA en de resultaten van het debat in de Tweede Kamer over deze stukken. Doelstelling blijft een reductie van 49% van de broeikasgassen in 2030 en een doorkijk naar de mogelijkheden om de doelstelling op te hogen naar 55% reductie. De partijen doen dat graag in nauwe samenwerking met het kabinet.

Hoogachtend,

Ed Nijpels
Voorzitter Klimaatberaad

In het Klimaatakkoord uit te werken onderwerpen

Onderwerpen die de Rijksoverheid uitwerkt

De volgende onderwerpen worden uitgewerkt door de Rijksoverheid:

1. Inzet van duurzame biomassa
2. Ruimtelijke opgave van het Klimaatakkoord

Onderwerpen in taakgroepen

De volgende onderwerpen worden uitgewerkt door een taakgroep onder het Klimaatberaad:

3. Arbeidsmarkt en scholing
4. Financiering door de markt
5. Integrale kennis- en innovatieagenda

Cross-sectorale onderwerpen

De volgende onderwerpen worden uitgewerkt door werkgroepen onder meerdere sectortafels:

6. Waterstof (Elektriciteit en Industrie)
7. Vraag en aanbod duurzame warmte (Gebouwde omgeving, Landbouw en landgebruik, Elektriciteit en Industrie)
8. Power-to-Heat (Elektriciteit en Industrie)

Sectorale onderwerpen

De volgende onderwerpen worden uitgewerkt door sectorale werkgroepen onder een sectortafel.

Gebouwde Omgeving

9. Wijkgerichte aanpak
10. Leidraad wijkgerichte aanpak voor gemeententent + Expertise Centrum Warmte
11. Startmotor wijkgerichte aanpak
12. Verduurzaming utiliteitsbouw
13. Verduurzaming woningen
14. Financiering particuliere woningeigenaren
15. Marktordening collectieve warmtenetten en financiering gasnetten
16. Arrangementen isolatie en warmtetechnieken

Elektriciteit

17. Kostenreductie en uitrol windenergie op zee
18. Kostenreductie en randvoorwaarden voor hernieuwbare elektriciteit op land
19. Elektriciteitssysteem en infrastructuur

Industrie

20. Carbon Capture and Storage
21. Instrumentenmix nationale CO₂-reductie industrie

Landbouw/Landgebruik

22. Emissiereductie veehouderij
23. Emissiereductie en koolstofbinding in landgebruik
24. Emissiereductie glastuinbouw

Mobiliteit

25. Stimulering elektrisch vervoer
26. Duurzame energiedragers in mobiliteit
27. Verduurzaming in logistiek
28. Verduurzaming personenmobiliteit
29. Verkenning andere vormen van bekostiging mobiliteit